

Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler

Editörler:

Doç. Dr. Musa ÖZTÜRK • Doç. Dr. Mustafa KIRCA

ÖZGÜR
YAYINLARI

Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler

Editörler:

Doç. Dr. Musa Öztürk

Doç. Dr. Mustafa Kırca

Published by
Özgür Yayın-Dağıtım Co. Ltd.
Certificate Number: 45503

📍 15 Temmuz Mah. 148136. Sk. No: 9 Şhitkamil/Gaziantep
☎ +90.850 260 09 97
📞 +90.532 289 82 15
🌐 www.ozguryayinlari.com
✉ info@ozguryayinlari.com

Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler

Editörler: Doç. Dr. Musa Öztürk - Doç. Dr. Mustafa Kırca

Language: Turkish
Publication Date: 2023
Interior desing by Yeter Yeşilyurt
Cover design by Mehmet Çakır
Cover design and image licensed under CC BY-NC 4.0
Print and digital versions typeset by Çizgi Medya Co. Ltd.

ISBN (PDF): 978-975-447-613-2

DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub99>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>
This license allows for copying any part of the work for personal use, not commercial use, providing author attribution is clearly stated.

Suggested citation:

Öztürk, M., Kırca M., (2023). *Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler*. Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub99>. License: CC-BY-NC 4.0

The full text of this book has been peer-reviewed to ensure high academic standards. For full review policies, see <https://www.ozguryayinlari.com/>

İçindekiler

Önsöz	1
Bölüm 1	
<hr/>	
Kriz Yönetiminden Önce Risk Yönetiminin Önemi	3
Aziz Cumhur Kocalar	
Bölüm 2	
<hr/>	
Deprem Bilinci	23
Hasan Hüseyin Akkaş	
Bölüm 3	
<hr/>	
Depremlerde Hazırbulunmuşluk Senaryoları ve Hazırbulunmuşluğa Yönelik Bir Model Önerisi	37
Ömer Kürşad Tüfekçi	
Bölüm 4	
<hr/>	
Kahramanmaraş Depremi Sonrası Yeni Bir Tartışma Konusu Olarak Deprem Göçü	47
Ertuğrul Güreşçi	
Bölüm 5	
<hr/>	
Depremde Boşalan Şehirler ve Olası Sorunlar: Kahramanmaraş Örneği	61
Nermin Zahide Aydın	

Bölüm 6

Kahramanmaraş Depremi'nin Kültürel Kurumlar Üzerine Etkisi Güssün Güneş	73
---	-----------

Bölüm 7

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Deprem Bölgede Yer Alan Kobiler Üzerindeki Olası Ekonomik ve Finansal Etkileri Nevzat Tetik - Ahmet Öner	83
--	-----------

Bölüm 8

6 Şubat 2023'te Yaşanan Deprem Ekonomik ve Finansal Etkileri: İhracat Üzerinden Bir İnceleme Nevzat Tetik - İlhan İlker Albulut	93
---	-----------

Bölüm 9

Yukarıda Üzüntü/Korku; Aşağıda Umut/Yaşam Sancısı: Kahramanmaraş Depremlerinde İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Pratiğine Yakınsama Mehmet Kaplan - Berna Türak Kaplan	105
--	------------

Bölüm 10

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Bist (Borsa İstanbul) Üzerindeki Etkileri Ersin Kanat - Nevzat Tetik	113
--	------------

Bölüm 11

6 Şubat 2023 Depreminin Yaralarının Sarılmasında İşletmelerin ve Kamu Hizmetinin Devamı İçin Alınabilecek Hukuki Önlemler ile Teşvik ve Destek Önerileri Ahmet Burak Beldüz	123
---	------------

Bölüm 12

Kahramanmaraş Depremi: Kriz Yönetimi ve Sosyal Politika Uygulamaları	133
Hande Saraçoğlu - Kader Aksoy	

Bölüm 13

6 Şubat 2023 Depreminden Sonra Hasar Tespit Çalışmalarında İzlenen Sorunlar ve Çözüm Önerileri	143
Tahir Ateş - Lale Karataş	

Bölüm 14

İdarenin Sorumluluğuna Etkisi Bakımından Mücbir Sebep Olarak Deprem	153
Tuğçe Korkmaz Sadaka	

Bölüm 15

Kahramanmaraş'tan Türkiye'yi Sarsan Deprem Felaketinin Sosyal-Ekonomik Boyutu ve Çıkarmamız Gereken Dersler	167
Abdilcelil Koç	

Bölüm 16

Büyük Kahramanmaraş Depremi Sonrası Afet Yönetimi Sürecinin Değerlendirilmesi ve Gelecek İçin Çözüm Önerileri	183
Ömer Demirbilek	

Bölüm 17

Deprem Sonrasında Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Öneriler	195
Aslı Cansın Doker - Asena Gizem Yiğit	

Bölüm 18

Din'in Afet Sonrasına ve Tekrarlarına Karşı Sunduğu İmkân ve Öneriler	209
Hasan Kafalı	

Bölüm 19

Davranışsal İktisat Penceresinden Deprem Öncesi ve Sonrası İçin Politika (Dürtme) Önerileri	221
Mehmet Yiğit	

Bölüm 20

Deprem Sonrası Köy İdarelerini Yeniden Düşünmek: Mahalli İdarelerin Ölçek ve Hizmet Sorunu	231
Harun Kılıçaslan	

Bölüm 21

Bir Dijital Araç Olarak Cep Telefonu Uygulamalarının Toplum İyileştirmesinde Kullanımı	249
Nadir Ateşoğlu - Nuriye Çelik	

Bölüm 22

Deprem Sonrasında Acil Barınma İhtiyacının Çözümüne Yönelik Modüler Ahşap Ev Üretimi	259
Abdullah Sütçü - Merve Cambazoğlu	

Bölüm 23

Deprem Sonrası Plânlı Rekreasyon Hizmetlerinin Geliştirilmesi	273
Levent Önal - Fatih Bedir	

Bölüm 24

Afet Yönetim Planlarında Açık ve Yeşil Alanların Önemi ve Gerekliliği Üzerine Bir Araştırma	287
Sibel Akten	

Bölüm 25

Deprem Sonrası Çevre Kirliliğini Önlemek: Geçici Depolama Alanları	297
Nazlı Nisa Güney - Berfin Yılmaz	

Bölüm 26

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Altyapı ve Atık Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi	307
Halil İbrahim Uzun	

Bölüm 27

Deprem Sonrası Bir Halk Sağlığı Sorunu: Temiz Su	317
Makbule Tokur Kesgin	

Bölüm 28

Afet Yönetimi, Maraş Depremi Sonrası Konut Üretimi ve Kullanıcı Memnuniyeti	333
Alper Bodur	

Bölüm 29

Deprem Sonrası Psikoloji: Değıniler ve Öneriler	345
Ulaş Başar Gezgin	

Bölüm 30

Kapsayıcı Tasarım Bağlamında Deprem Sonrası Zihin Farklı Bireylere Yaklaşım: Fiziksel, Sosyal ve Psikolojik Gereklilikler	355
Saadet Aytis	

Bölüm 31

Depremi Çocuklar Üzerindeki Psikolojik Etkisi ve Koruyucu Müdahale Yöntemleri	365
Abdullah Sarman	

Bölüm 32

Kahramanmaraş Merkezli Depremzede Kimsesiz Çocuk ve Gençler İçin Psiko-Sosyal Çözüm Önerileri	379
Ajda Baştan	

Bölüm 33

Depremde Medya/Sosyal Medya Kullanımı ve Yapılan Haberlerin Çocuklar Üzerindeki Etkisi	389
Abdullah Sarman	389

Bölüm 34

Deprem Sonrasında Masallardan Hareketle İletişimde Kalmak	401
Erhan Akın	

Bölüm 35

Kahramanmaraş Depremzedeleri Arasında Kırılgan Grupların Tespiti ve Güvenlik, Güvence, Güvene İlişkin Politikaların Geliştirilmesi	411
Hande Sözer	

Bölüm 36

Deprem Sonrası Mental Sağlığı Geliştirmeye Yönelik Fizyoterapi Yöntemleri	425
Çağlayan Pınar Öztürk	

Bölüm 37

Bir Yaşam Tarzı Olarak Deprem Okuryazarlığı Eğitimi: Uygulama Örneği	439
Erhan Akın	

Bölüm 38

Temel Eğitim Programlarında Deprem Eğitimi	451
Ramazan Çeken	

Bölüm 39

Fen Eğitiminde Sorgulamalı ve Uygulamalı Deprem Tatbikatı Örneği	465
Canan Savran - Mustafa Ergun	

Bölüm 40

Deprem Eğitiminin Deprem Farkındalığı Üzerindeki Etkisi	475
Aysun Güzel	

Bölüm 41

Deprem Sonrası Enkaz Altındaki Canlıların Tespiti ve Konumlandırması için IoT Çözümü	483
İbrahim Öztürk - Bahtiyar Bayır	

Bölüm 42

Ses İşleme Destekli Deprem Sonrası Enkaz Altında Mahsur Kalan Canlılar için Konumlandırma Sistemi	493
İbrahim Öztürk - Ergün Payal	

Bölüm 43

Deprem Sonrası Yapılaşmalarda Sismik İzolatörler	503
Hülya Aytar - Emine Aytar	

Bölüm 44

Bilişim Teknolojisinin Afet Yönetimindeki Rolü: Deprem Sonrası Afet Yönetiminde Bilişim Eylem Planı Neden Önemlidir?	515
Dilek Yapar - Esra Tokur Sonuvar	
Yasemin Demir Avcı - Kevser Erdoğan	

Bölüm 45

Deprem Sonrası Sağlık Hizmetleri Yönetiminde ve Sağlık Personelinin Koordinasyonunda Veri Analizinin Önemi	529
Esra Tokur Sonuvar - Dilek Yapar	
Yasemin Demir Avcı - Kevser Erdoğan	

Bölüm 46

Depremde Halk Sağlığı Uzmanlarının Rolü ve Önemi	539
Kevser Erdoğan	

Bölüm 47

Deprem Bölgelerinde Deprem Sonrası Sağlık Hizmeti Yönetimi Açısından Yapılması Gerekenler	553
Aslı Metin - Selin Kalender - Merve Kişi	

Bölüm 48

Deprem Bölgelerinde Deprem Sonrası Oluşabilecek Halk Sağlığı Riskleri ve Çözüm Önerileri	565
Aslı Metin - Merve Kişi - Selin Kalender	

Bölüm 49

Deprem ve Potansiyel Salgın Hastalık İlişkisi	577
Tülay Bican Süerdem - Gülçin Özcan Ateş	

Bölüm 50

Afet Durumlarında Beslenme ve Hijyen	587
Abdullah Badem	

Bölüm 51

Depremzedelerin Optimal Sağlığı İçin Besinsel Takviyelerin Önemi	615
Rana Turgut - Ayça Yenigün Hayrettin Mutlu - Elif Günalan	

Bölüm 52

Asrın Felaketinden Sonra Ağız ve Diş Sağlığı	625
Elif Esra Özmen	

Bölüm 53

Depremde Elin Ezilme Tipi Yaralanmaları ve Rehabilitasyonu	635
İsmail Ceylan - Adem Çalı	

Bölüm 54

Deprem Sonrası Kadın Sağlığı	643
Ayşe Çuvadar	

Bölüm 55

Deprem ve Kadın Sağlığı: 2023 Kahramanmaraş Depremi Örneği	651
Esra Ünal	

Bölüm 56

Depremde Bir Kadının Yaşadığı Anormal Uterin Kanama: Olgu Sunumu	659
Gülseren Dağlar - Nursema Aksöz	

Bölüm 57

Deprem Gerçeğinde Gebe ve Fetüs Sağlığı	667
Gülseren Dağlar - Ebrar Hut	

Bölüm 58

Depremde Lohusalık 'Can Mı Canan Mı': Olgu Sunumu	677
Şükriye Adıgüzel - Gülseren Dağlar	

Kahramanmaraş Merkezli Depremzede Kimsesiz Çocuk ve Gençler İçin Psiko-Sosyal Çözüm Önerileri

Ajda Baştan¹

1. Giriş

6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli yıkıcı çifte depremde on binlerce kişi hayatını kaybetmiş ve birçok aile acı bir şekilde dağılmıştır. Ondan fazla ilimizde büyük bir enkaza neden olan deprem, en savunmasız kesim olan çocuklar ve gençler için de büyük bir tehlike oluşturmuştur. Bu bağlamda, çocuklar ve gençlerin fiziksel yaralanmalarının yanı sıra, ailelerini kaybetmiş olmanın yarattığı psikolojik travmalar önemli bir sorundur. Yaşanan olumsuzluklar çocukların ve gençlerin travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, umutsuzluk, kaygı ve benzeri psikolojik rahatsızlıklar geliştirmesine neden olabilir (İşmen, 2016; Kardeş ve Tanhan, 2018). Alkan (1999)'ın çalışması da, doğal afetlerden etkilenmiş bireylerin, olayın etkisinden yıllar sonra dahi kurtulamayarak, onların psikolojik zorluklar yaşadıklarını göstermektedir. Bu nedenle, depremin çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz duyguları uzun yıllar devam edebilir ve hayatlarının geri kalanında etkili olabilir.

Erdoğan ve Aksoy (2020)'un incelemesinde depremden sonra stres duygusunun uzun süre devam ettiği ve söz konusu durumun kadınlarda daha fazla olduğu aktarılmıştır. Dahası, Bilici vd. (2013)'ne göre, travmatik olayların ardından yapılan ilk müdahalede, kadınlara ve eskiden travma yaşamış olan bireylere öncelik verilmesi, sağlık hizmetlerinin etkililiğini artırabilir. Taşçı ve Özsoy (2021)'un çalışmasında ise hayatta kalanlarda travma dü-

1 Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, abastan@cumhuriyet.edu.tr , ORCID 0000-0001-8171-8644

zeylerinin arttığı ve bu kişilere hem sosyal hem psikiyatrik destek verilmesi gerektiği önerilmektedir. Ailelerini kaybeden çocukların ve gençlerin fiziksel yaralanmaları tedavi edilirken, psikolojik sağlık da önemli bir konu olarak ele alınmalıdır. Aile desteği, profesyonel tedavi, grup terapisi, sanat terapisi gibi teknikler, çocukların ve gençlerin travmayı atlatalmalarına katkıda bulunabilir. Ayrıca, okullar ve eğitim kurumları da psikolojik destek sağlayarak, çocukların ve gençlerin travma sonrası topluma yeniden adapte olmalarına yardımcı olabilir.

Çelik (2023)'in bildirdiğine göre, 6 Şubat depremi sonrasında enkazdan kurtarılan yaralı çocuklar, farklı hastanelere nakledildi ve bazıları aileleriyle temas kurabildi. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık ise depremden bir hafta sonra, bakanlıklarında kayıtlı refakatsiz 1362 çocuk olduğunu ve bunlardan 369'unun ailelerine teslim edildiğini belirtti. Bakan Yanık ayrıca 792 çocuğun hâlâ hastanelerde tedavi altında olduğunu, 201 çocuğun ise kurumlara yerleştirildiğini duyurdu. Ancak 291 çocuğun kimliği henüz tespit edilemediğinden bunların ailelerine ulaşamadığı takdirde Sosyal Hizmetler'e teslim edileceği aktarıldı (Çelik, 2023). Bununla beraber, depremden sonra ailesiz kalan çocukların sayısı tam olarak bilinmemektedir (Tanno, 2023; Richardson, 2023). Hem UNICEF hem de Türk yetkililer kaç çocuğun öksüz-yetim kaldığını tespit etmeye ve onlara nasıl bakılması gerektiği üzerine çözüm bulmaya çalışmaktadırlar (Loveluck ve Georges, 2023; Richardson, 2023). Bunların dışında, sosyal medyada özellikle üniversiteli birçok genç ailelerini depremde kaybettiklerini ve artık hayatta yapayalnız kaldıklarını dokunaklı bir şekilde dile getirmektedirler.

Çocuklarda ailesiz kalmak onların hem zihinlerini hem de sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Shulga vd., 2016). Deprem sonrasında anne ve babasını kaybeden çocuklar ve gençler için en önemli konulardan biri, güvenli ve destekleyici bir ortam sağlamaktır. Bu kapsamda, devlet yetkilileri öncelikli olarak depremde çocuk ve gençleri akrabalarının yanına yerleştirmeye çalışmaktadır (Ertan, 2023). Ancak, akraba desteği mümkün olmadığında, çocuklar ve gençler devlet tarafından yönetilen yetiştirme yurtlarına yerleştirilmektedirler. Bu bağlamda, söz konusu kimsesiz kalan çocuk ve gençler için devlet şefkatli elini uzatmış ve her türlü tedbiri almıştır (Ak-pamuk, 2023).

Sonuç olarak, deprem sonrasında anne ve babasını kaybeden çocukların ve gençlerin yaşamlarını normale döndürmek için birçok farklı yaklaşım vardır. Akrabaların yanına yerleştirme, devlet yönetimindeki yetiştirme yurtları veya koruyucu aile modelleri bu yaklaşımlardan bazılarıdır. Ancak, koruyucu aile modeli yetiştirme yurduna kıyasla çocukların ve gençlerin psikolojik ve

sosyal ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilir ve psiko-sosyal açıdan daha faydalı olabilir. Öte yandan, depremden sonraki on günde toplamda 290 bin kişi depremde çocuk ve gençler için koruyucu aile başvurusunda bulunmuşlardır (TRT Haber, URL 2).

2. Yetiştirme Yurdu Mu Koruyucu Aile Mi?

Türkiye’de, çocukların korunması ve onların bakımı için pek çok kuruluş ve hizmet sunulmaktadır. Bunlardan biri de devlet tarafından yönetilen yetiştirme yurtlarıdır. Bu yurtlar, annesi ve babası olmayan veya aileleri tarafından bakımı üstlenilemeyen çocuklar için ev sahipliği yapmaktadır. Yurtlarda kalan çocuklara barınma, yeme-içme, eğitim ve sağlık hizmetleri sunulmaktadır. Bunun yanı sıra, sosyal aktiviteler, psikolojik destek ve mesleki eğitim programları da uygulanmaktadır. Bu sayede, yurtlarda kalan çocukların da diğer çocuklar gibi normal bir hayat sürdürmeleri amaçlanmaktadır.

Koruyucu aile sistemi yetiştirme yurtlarına bir alternatif bakım (Doğan, 2013:147; Ömeroğlu, 2022:1) şeklindedir ve son zamanlarda, çocukların aile ortamında yetiştirilmelerinin, onların gelişimi için daha olumlu sonuçlar doğurduğu keşfedilerek akademik çalışmalarda desteklenmiştir (Erdal, 2014:180). Aslında, koruyucu aile hizmetleri, çocukların veya gençlerin geçici veya sürekli olarak bir aile ortamında yaşamalarını sağlayan bir sosyal hizmet modelidir (Özbesler, 2009:87; Üstüner vd, 2005:130). Genelde, koruyucu aileler, annesi ve babası olmayan veya ailelerinden ayrılmak zorunda kalan 0-18 yaş aralığındaki çocukları evlerinde bakım altına alırlar. Bu sayede, çocuklar, kendilerine sevgi dolu bir ortam sağlayan bir aileye katılma şansına sahip olduklarından psikolojik ve sosyal gelişimleri daha sağlıklı bir şekilde devam eder (Tezel vd., 2018: 15). Ayrıca, koruyucu aileler, çocuklara ve gençlere birebir ilgi ve destek sağlayarak, güvenli bir ortamda onların özgüvenine katkıda bulunabilirler.

Aslında, koruyucu aile hizmet modeli, çocukların korunmaya ihtiyaç duyduğu durumlarda onların psiko-sosyal gelişimlerini desteklemeyi ve aile ortamında sevgiyle büyümelerini sağlayarak çocukların en büyük faydasını göz önünde bulundurmayı hedeflemektedir (Kaymakçı, 2021: 122). Bu nedenle, koruyucu ailelerin çocuklar için daha iyi bir seçenek olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de koruyucu aile hizmeti gelişmiş ülkelerde olduğu kadar yaygınlaşmamıştır (Akbaş ve Dal, 2020: 523; Erbay ve Çalış, 2021: 439), ancak söz konusu modelin ülkemizde yaygınlaşması için gayretler sürmektedir (Bulut, 2022: 97).

Yapılan çalışmalar, koruyucu bakım altındaki öksüz-yetim çocukların yetiştirme yurtlarında kalan akranlarına göre daha yüksek IQ seviyesine sa-

hip olduğunu göstermektedir (Carey, 2007; Almas vd., 2016). Alkhelaiwi (2018: 157)'ye göre yetiştirme yurtları sosyal ve duygusal olarak dış dünyayla yeterince bağlantı kuramamaktadırlar. Çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve gelişmelerinin sağlanması açısından, koruyucu aile yanında kalmanın yetiştirme yurdundan daha olumlu sonuçları olduğu bilinmektedir (Shashkevich, 2018). Bunun nedeni, koruyucu aile yanında kalan çocukların genellikle daha destekleyici bir aile ortamına sahip olması ve bireysel ihtiyaçlarına daha fazla özen gösterilmesidir. Bu durum, çocukların benlik saygısı ve özgüveninin artmasına, güvenli ve sevgi dolu bir ilişki kurmalarına, toplumsal hayata daha kolay adapte olmalarına yardımcı olabilir.

Aile hayatı çocukların psikolojik ve davranışsal gelişiminde önemli bir etmendir (Alkhelaiwi, 2018: 157). Dahası, koruyucu aile adayları, çocukların sorunlarını anlamak için psikolojik danışmanlık ve eğitim alırlar. Böylece, çocukların psikolojik ihtiyaçlarına daha duyarlı ve onlara daha iyi bir destek verebilmeleri amaçlanmaktadır. Bütün bunlar çocuk ve gencin psiko-sosyal yaşantısına etki ederek okul başarısına ve gelecekteki sosyal hayatlarına katkıda bulunabilir.

3. Türkiye'de Koruyucu Aile Olma Prosedürü ve Süreci

Koruyucu aile olarak seçilen kişiler, Çocuk Koruma Kanunu'na uygun olarak, koruma altındaki çocuklara evlerinde bakım ve destek sağlarlar. Depremzede çocuk ve gençlere koruyucu aile olmak isteyen akrabalar da aynı süreçten geçmektedirler (McLaren-Kennedy, 2023). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı resmi web sitesinin (URL 1) güncel bilgilerine dayanılarak Türkiye'de koruyucu aile olma prosedürü ve süreci şöyledir:

- a) **Şartlar:** Türkiye'de koruyucu aile olmak için belli şartlar bulunmaktadır. Bu şartlar arasında, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, 25-65 yaş aralığında olmak, sağlık sorunu bulunmamak, suç kaydı olmamak, düzenli bir gelire sahip olmak, en az ilkokul mezunu olmak ve evli çiftlerin en az 5 yıldır evli olması yer almaktadır. Ayrıca, kişinin evinde yeterli yaşam alanı ve çocukların rahatça kalabileceği bir odası olmalıdır. Koruyucu aile adayları, sağlık durumlarını belgelemeli ve psikolojik olarak çocuklara uygun bir ortam sağlayabileceklerini göstermelidir. Dahası, adayların sabıka kaydı da incelenir ve suç kaydı bulunan kişiler koruyucu aile olamazlar. Son olarak, adayların çocuklara sevgi, şefkat ve ilgi gösterme konusunda yeterli yeteneklere sahip olduklarına dair kanıt sunmaları gerekmektedir.
- b) **Başvuru:** Koruyucu aile olmak isteyen kişiler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı il müdürlüklerine başvurmalıdır. Başvuru için gerekli belgeler arasında, kimlik belgesi, ikametgâh belgesi, evli ise

eşinin onayı ve gelir beyanı yer almaktadır. Başvurular, ayrıca e-Devlet üzerinden de yapılabilmektedir.

- c) **Değerlendirme:** Başvuru sahiplerinin evi ziyaret edilerek aile ve yaşam koşulları, sağlık durumu ve diğer bilgiler değerlendirilir. Ayrıca, başvuru sahipleriyle mülakat yapılır ve eğitimlere katılmaları gerektiği bilgisi verilir.
- d) **Eğitim:** Başvuru sahipleri, koruyucu aile olmak için verilen eğitim programına katılmalıdır. Eğitim programında, koruyucu aile olmanın sorumlulukları, çocukların bakımı, sağlığı, eğitimi ve korunmaya muhtaç çocukların hakları hakkında bilgi verilir. Eğitim programının tamamlanması sonrasında, başvuru sahipleri sertifikalarını alarak eğitimlerini tamamlamış olurlar.
- e) **Onay:** Başvuru sahiplerinin eğitimleri tamamlandıktan sonra, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il müdürlükleri tarafından yapılan değerlendirme sonucunda, uygun görülen kişilere koruyucu aile olma onayı verilir.
- f) **Süreç:** Yukarıda sayılan adımların süreci 6-8 ay sürmektedir.
- g) **Sıraya girme:** Onay alındıktan sonra kişiler koruyucu aile olma için sıraya girerler ve uygun bir eşleşme olmasını beklerler.

4. Psiko-Sosyal Açıdan Politika Önerileri

Yukarıda değinildiği gibi, deprem gibi doğal afetler, özellikle çocuklar ve gençler için travmatik olabilir ve onların psiko-sosyal destek almalarını gerektirebilir. Aşağıdaki öneriler, depremzedelerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamalarına ve sağlıklı bir şekilde başa çıkmalarına yardımcı olabilir. Söz konusu öneriler devlet, STK'lar ve vatandaşlar aracılığıyla yürütülebilir. Bunun için öncelikli olarak devletin hızlı bir şekilde planlama yaparak STK'lar ve gönüllü vatandaşlar ile işbirliği içinde olması kısa, orta ve uzun vadede önem arz etmektedir:

1. **Güvenlik ve temel ihtiyaçların karşılanması:** Depremzedelerin öncelikle güvende olduğundan ve temel ihtiyaçlarının karşılandığından emin olunması gerekir. Barınma, gıda, su ve tıbbi yardım gibi ihtiyaçlarının karşılanması sağlandıktan sonra, bireylere psiko-sosyal destek verilmelidir. Kimsesiz çocuklar ve gençler koruyucu aile yanına yerleştirilebilirler ve barındıkları yerlerde belirli aralıklarla takip edilmelidirler. Dahası, depremzedelerin toplumla bütünleşmelerini

sağlamak için farkındalık kampanyaları düzenlenebilir. Bu kampanyalar, depremzedelerin toplumda ayrımcılığa maruz kalmamalarını ve kabul edilmelerini hedeflemelidir. Ayrıca, depremzedelerin eğitim kayıplarını telafi etmek için özel eğitim programları tasarlanabilir. Ebeveyn kaybı yaşamış 18 yaş üstü üniversiteli gençler de öğrenci yurdu yerine koruyucu ailelerin yanlarına yerleştirilebilirler.

2. **Duygusal destek:** Depremzedelerin yaşadıkları travmatik olayla başa çıkmalarına yardımcı olmak için duygusal destek sağlanmalıdır. Dinleme, anlama ve duyarlılık gösterme yoluyla çocukların ve gençlerin duygularını ifade etmelerine izin verilmelidir. Psikolojik destek uzmanları veya psikologlar, çocuklara ve gençlere grup terapisi, bireysel tedavi veya aile terapisi gibi farklı yöntemler sunabilirler. Depremzedeler için çeşitli aktiviteler düzenlenebilir, örneğin oyunlar, müzik dinletileri, sanat etkinlikleri, kitap okuma etkinlikleri gibi. Bunlar, çocukların ve gençlerin stres ve kaygılarını azaltmalarına yardımcı olabilir. Deprem sonrası stres ve kaygı, aileler arasında gerilimlere neden olabildiğinden ailelerin psikolojik destek alması da önemlidir.
3. **Normalleştirme ve günlük rutinlerin yeniden oluşturulması:** Depremzedelerin günlük rutinlerinin yeniden oluşturulması, normalleşme sürecine yardımcı olabilir. Okul, spor veya diğer aktivitelere katılmaları teşvik edilmelidir. Bu, çocukların ve gençlerin yeniden bir topluma ait hissetmelerine katkıda bulunabilir. Depremzede kimsesiz kalan çocuklar ve gençler, bir mentörle eşleştirilebilir çünkü uzun süreli psiko-sosyal desteğin devamı önemlidir. Bu süreçte depremzedelerin hayatlarındaki değişiklikleri takip edip onlara destek olunması gerekir. Devlet, çocukların ve gençlerin okul hayatlarının yeniden başlamasına yardımcı olabilir. Depremzedelerin eğitim kayıplarını telafi etmek için özel eğitim programları tasarlanabilir.
4. **Kendine yardım tekniklerinin öğretilmesi:** Kendine yardım teknikleri, çocukların ve gençlerin duygularını düzenlemelerine yardımcı olabilir. Bu teknikler arasında nefes alma egzersizleri, yoga veya meditasyon gibi aktiviteler yer alabilir ve depremzedelerin stres ve kaygılarını azaltmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, psikolojik destek ekiplerinden yardım almak, çocukların ve gençlerin duygularını ifade etmelerine ve destek almalarına yardımcı olabilir. Dahası, aktiviteler düzenlemek ve sosyal aktivitelere katılmak, çocukların ve gençlerin yeni arkadaşlar edinmelerine yardımcı olabilir. Bunlar, onların kayıpları nedeniyle hissettikleri yalnızlığı azaltabilir.

5. **Topluluk desteği:** Topluluk desteği, depremzedelerin topluma ait değerli varlıklar olduklarını hissetmelerine katkıda bulunabilir. Deprem sonrası topluma entegrasyon için sosyal projeler desteklemek, çocukların ve gençlerin yeni arkadaş grupları edinmelerine ve toplumda aktif bir rol almalarına yardımcı olabilir. Depremzedelerin topluma entegrasyonuna yardımcı olmak için onlarla bir arada çalışmayı teşvik eden sosyal projeler yaygınlaştırılmalıdır. Bu durum, onların topluma kazandırılmalarına ve ayrımcılıkla mücadele edilmesine destek olabilir.

SONUÇ

6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli yıkıcı deprem sonrasında on binlerce vatandaşımız hayatını kaybetmiş, birçok çocuk ve genç ailesiz kalmışlardır. Bu kimsesiz çocuklar ve gençler için yapılacak en önemli psiko-sosyal katkılardan biri, aile sevgisinin olduğu bir ortamda barınmalarıdır. Söz konusu çocuklar ve gençler, kayıplarının etkisiyle büyük bir yas ve üzüntü yaşamaktadırlar ve bu travmatik duygularla başa çıkmak için acil yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Akademik çalışmalarda koruyucu ailelerin yetiştirme yurtlarına göre daha faydalı olması nedeniyle, Türkiye’de de bu uygulama yaygınlaştırılmaktadır. Bu hizmette, çocuklar ve gençler bir aile ortamında büyümektedirler ve sosyal becerilerini geliştirme fırsatı bulmaktadırlar. Buna ek olarak, koruyucu aile hizmeti, çocukların ve gençlerin okul başarısını arttırmalarına ve topluma uyum sağlamalarına yardımcı olabilir. Ebeveyn kaybı yaşamış olan 18 yaş üstü üniversiteli gençler de öğrenci yurdu yerine sevgi ortamının bulunduğu koruyucu aile yanında barınabilmelidirler. Oluşan durum, gençlerin eğitimlerine daha iyi odaklanmalarına, sosyal hayatlarını daha iyi idare etmelerini ve psikolojik travmayı daha kolay atlattıklarını kolaylaştırabilir. Devlet eliyle öğrenci yurdu yerine koruyucu ailelerin yanına yerleştirilen depremzede üniversiteli gençler, güvenli bir ortamda uzun dönem yaşayıp, eğitimlerini sürdürecekleri için, oluşan durum toplumumuz için psiko-sosyal bir katkı sunacaktır. Ayrıca, depremzede çocuk ve gençleri sanatsal etkinliklere özendirme de psiko-sosyal açıdan faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, E. & Dal, V. (2020). Koruyucu aile hizmetinde sivil toplum örgütlerinin rolü. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(3), 523-546.
- Akpamuk, G. (2023, Şubat 11). Depremde ve refakatçisiz çocuklar ne durumda? *BBC News Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c8054zxn9y9o>
- Alkan, N. U. (1999). 1995 Dinar Depremi. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5(14), 59-60.
- Alkhalaiwi, A.M. (2018). The psychology of a child who grew up in an orphanage. *Journal of Educational and Psychological Sciences*, 15(2), 157-164.
- Almas, A. N., Degnan, K. A., Nelson, C. A., Zeanah, C. H., & Fox, N. A. (2016). IQ at age 12 following a history of institutional care: Findings from the Bucharest Early Intervention Project. *Developmental Psychology*, 52(11), 1858-1866.
- Bilici, R. , Tufan, E. , Türhan, L., Uğurlu, G. K. , Tan, S. & Kaşan, T. (2013). Deprem Sonrasında Bireylerin Anksiyete Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler: Elazığ Merkezli Bir Ön Çalışma. *Erat Tıp Dergisi*, 18(1), 15-19.
- Bulut, M. (2022). Mâli bakış açısından Türkiye’de koruyucu aile uygulaması. *Anasay*, 20, 97-122.
- Carey, B. (2007, Aralık 21). Study Quantifies Orphanage Link to I.Q. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2007/12/21/us/21foster.html>
- Çelik, E (2023, Şubat 15). Depremde refakatçisiz çocuklar: ‘Herkes gitse bile bir kişi yanımda kalsın’. *BBC News Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cek3xe7497lo>
- Doğan, R. (2013). Bir koruma tedbiri olarak koruyucu aile kurumu ve koruyucu aile yönetmeliği. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 145-170.
- Erbay, E. & Çalış, N. (2021). Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerine yönelik uzman görüşleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 439-462.
- Erdal, L. (2014). Türkiye’de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli. *Sosyoekonomi*, 2, 171-192.
- Erdoğan, C. N. & Aksoy, Ö. N. (2020). Deprem stresi ile baş etme stratejileri Balıkesir örneği. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(2), 88-103.
- Ertan, N. (2023, Şubat 15). Earthquake orphans in Turkey, Syria face uncertain future. *Al-Monitor*. <https://www.al-monitor.com/originals/2023/02/earthquake-orphans-turkey-syria-face-uncertain-future>
- İşmen, A. E. (2016). Deprem yaşantısına bağlı travma ve çocuklar üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 80-104.

- Kardaş, F. & Tanhan, F. (2018). Van depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres, travma sonrası büyüme ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-36.
- Kaymakçı, Y. S. (2021). Koruyucu aile hizmet modeli ile ilgili yapılan çalışmaların sosyal sermaye bağlamında analizi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(2), 122-136.
- Loveluck, L. & Georges, S. (2023, Şubat 14). ‘I just want my mother’: Syria, Turkey struggle to care for orphans after quakes. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/02/14/syria-turkey-earthquakes-aid-orphans/>
- McLaren-Kennedy, P. (2023, Şubat 14). 200,000 families offer to adopt Turkish earthquake orphans. *Euro Weekly News*. <https://euroweekly-news.com/2023/02/14/200000-families-offer-to-adopt-turkish-earthquake-orphans/>
- Ömeroğlu, E. (2022). Milletlerarası özel hukukta koruyucu aile kurumuna uygulanacak hukukun belirlenmesi. *Public and Private International Law Bulletin*, 42(1), 1-25.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu aile hizmetlerinde değerlendirme süreci. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(16), 86-94.
- Richardson, H. (2023, Şubat 14). Many newly orphaned quake victims in Turkey and Syria are having their identities ‘erased’. *Deseret News*. <https://www.deseret.com/opinion/2023/2/14/23597750/orphaned-earthquake-survivors-face-a-long-road>
- Shashkevich, A. (2018, Şubat 1). Matching neglected children with foster care families earlier in life promotes resilience, healthy functioning, new Stanford study says. *Stanford News*. <https://news.stanford.edu/2018/02/01/foster-care-helps-neglected-children-resilient-healthy/>
- Shulga, T. I., Savchenko, D. D., Filinkova, E. B. (2016). Psychological Characteristics of Adolescents Orphans with Different Experience of Living in a Family. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(7), 10493-10504.
- Tanno, S. (2023, Şubat 12). Children orphaned by the quake in Turkey and Syria face an uncertain future. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2023/02/12/world/children-orphaned-earthquake-intl/index.html>
- Taşçı, G., Özsoy, F. (2021). Deprem travmasının erken dönem psikolojik etkileri ve olası risk faktörleri. *Cukurova Medical Journal*, 46, 488-494.
- Tezel, Z., Demirel, B. & Kaya, Z. Ş. (2018). Ailelerin koruyucu aile olmaya karar vermelerinde etkili olan etmenler ile koruyucu aile olmanın anlam ve önemi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(43 Sıtkı Koçman’ın Anısına Armağan), 15-36.

Üstüner, S., N. Erol & Z. Şimşek. (2005). Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların davranış ve duygusal sorunları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 130-140.

İnternet Kaynakları

- URL 1. (2023). Koruyucu aile hizmeti. *Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*. <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/koruyucu-aile-hizmeti/>. (Erişim tarihi 20.02.2023).
- URL 2. (2023). Refakatsiz çocuklar için 290 bin başvuru yapıldı. *TRT Haber*. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/refakatsiz-cocuklar-icin-290-bin-basvuru-yapildi-746728.html>. (Erişim tarihi 20.02.2023).